

Współżyją od
niepamiętnych czasów.
Żywiła go, bronila,
łączyła ze światem,
pracowała dla niego.
Stale jednak zdolna była
uderzyć znienacka,
siejąc śmierć
i spustoszenie.

Fot. Tadeusz Kieć

1000-letni Romans

W obrębie dzisiejszego Krakowa koryto rzeki dzieliło się niegdyś na kilka płytkich ramion. Teren był tu podmokły i bagnisty. Na kilku suchszych wzniesieniach powstały pierwsze średniowieczne osady, rozdzielone moczarami lub odnogami Wisły. Do dziś zachowało się wiele nazw związanych z dawną siecią wodną Krakowa: *Wisła, Starowisłna, Wisłisko, Weneja, Plac na Stawach, Plac na Groblach*.

Do najstarszej wspomnianej w kronikach powodzi doszło w 988 r. Jan Długosz pisał po wiekach, iż "zdarzyły się tego czasu liczne i długotrwałe wylewy, po których nastąpiło lato skwarne i dla wielu płodów przyrodzonych szkodliwe: stąd urodzaje wszędym jednakże, w znacznej części chybiły. Nadto susza z wiosny

zbyteczna przeszkodziła zasiewom jarym, a na domiar złego spadł śnieg obfity, po którym znowu nastąpiły deszcze nie dopuszczające siewów ozimych, co wszystko głód sprawiło."

Oprócz zapisków w kronikach, źródłem informacji o powodziach w dawnym Krakowie są tablice powodziowe na murach budynków miejskich. Dzięki nim można łatwo ustalić zasięg wylewów. Najstarsza z zachowanych znajduje się na ścianie kościoła św. Agnieszki, w przykościelnym ogrodzie. Głosi: 1671, 20 lipca... *Gdy dzień św. Magdaleny gorącą rosą napłnia powietrze, cieszy się Wisła podnosząc głowę. Chcesz wiedzieć kiedy to było, szukaj w kronikach. Tu wylew zatrzymał się...*

Aż trzy tablice powodziowe znajdujemy na ścianie dawnego

browaru królewskiego przy *Placu na Stawach*. Wśród nich tę upamiętniającą jeden z najgroźniejszych kataklizmów w historii miasta. W sierpniu 1813 r., po obfitych opadach w południowej Polsce, Wisła wystąpiła z brzegów, zalewając Stradom, Kazimierz, Zwierzyniec, Blonie aż do Bronowic, Dębniki, Zakrzówek, Ludwinów, Podgórze, Płaszów i Dąbie. Obok dwóch mostów, zniszczeniu uległo wiele budynków mieszkalnych. Ludzie z zagrożonych domów chronili się na *Wawelu*. Mądrzy po szkodzię Krakowianie założyli na *Wisłę* - w celu obserwacji stanów wody - jeden z najstarszych wodowskazów na terenie Polski.

W czasie powodzi w 1813 r. koryto jednej z większych odnog Wisły, zwanej *Starą Wisłą* (oddzielała ona Kazimierz od Krakowa) uległo zamuleniu i zaczęło się stopniowo zmieniać w cuchnące bajoro, do którego uchodziły kanały ściekowe Stradomia i Kazimierza. Z czasem *Stara Wisła* stała się siedliskiem bakterii, przyczyniając się m.in. do szerzenia epidemii cholery w mieście, w latach 1849 - 73. Wiosną 1876 r. koryto zasypało i dziś po *Starej Wisłę* pozostały tylko nazwy ulic i most (obecny wiadukt kolejowy).

Do końca XIX wieku Wisła wylewała jeszcze szesnaście razy!

W lipcu 1903 r. wielka powódź spowodowała szkody ocenione na zawrotną sumę 5 milionów koron. Wówczas *Rada Miejska* zażądała od Wiednia uregulowania rzeki. Obwałowania przeciwpowodziowe wzniesiono w latach 1907-1912 na odcinku pomiędzy klasztorem Norbertanek a ul. *Skawinską*. W

DRYSHOD

The Vistula (Wisła) river used to protect Cracow from the enemy, linked it with the outside world, fed its inhabitants and drove its mills. In return the river often claimed offerings in human life and property when its over swollen waters flooded the city. The last cataclysm in 1903 gave an impuls to the construction of solid flood controls which has proved effective to date. And the imposing stone embankments tempt walkers.

części śródmiejskiej nadano im kształt wysokich kamiennych bulwarów.

Przepustowość pomiędzy wałami określono przed I wojną światową według powodzi z 1813 r., oszacowanej wówczas przez *Centralne Biuro Hydrologiczne* w Wiedniu na 3300 m³/s. Wydawałoby się, że rzeka została ujarzmiona. Jednakże według najnowszych obliczeń *krakowskiego oddziału Hydroprojektu*, istniejące obwałowania nie mieszczą takiego przepływu wody, i na odcinku śródmiejskim mogą przepuścić tylko 2700m³/s.

Co więcej, istniejące wały przeciwpowodziowe nie odpowiadają dziś normom technicznym, przewidzianym dla ochrony "obiektów szczególnie cennych", za jakie uznane jest centrum Krakowa. Tak więc, Wisła zagraża miastu nadal. Wystarczy wspomnieć powódź z 1970 r., kiedy to stan Wisły w okolicy *Wawelu* był zaledwie o 55 cm. niższy od korony wałów przeciwpowodziowych.

W celu ochrony miasta przed „wielką wodą” planuje się budowę *Kanału Krakowskiego*, którego głównym zadaniem byłoby przejęcie części powodziowych wód Wisły, a więc niejako odciążenia głównego koryta rzeki. Podobną rolę pełnią zbiorniki retencyjne na *Wisłę* i jej dopływach. Jednakże całkowite zabezpieczenie miasta uzyskałoby dzięki podwyższeniu wałów i murów bulwarowych o kilkadziesiąt centymetrów. Nie byłaby wtedy groźna dla niego tak zwana powódź tysiąclecia (3900 m³/s), która może się zdarzyć raz na tysiąc lat...

Joanna Pociask-Karteczka

RESTAURACJA ORIENTALNA

"A DONG"

Wschodnie specjaty

codziennie od 11 do 23 oryginalne wietnamskie i chińskie dania przygotowane przez mistrzów z Dalekiego Wschodu
ul. Brodzińskiego 3 rezerwacja miejsc tel./fax 36 48 72

Great Vietnamese and Chinese cuisine at 3 Brodzińskiego St.